

แนวทางการพัฒนาพื้นที่ว่างสาธารณะสำหรับชุมชนเมือง : กรณีศึกษา เมืองขอนแก่น

นายอภิศักดิ์ ไผ่ทองคำ

สถาบันวิทยบริการ

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญา การวางแผนภาคและเมืองมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการวางผังเมือง ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง

คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

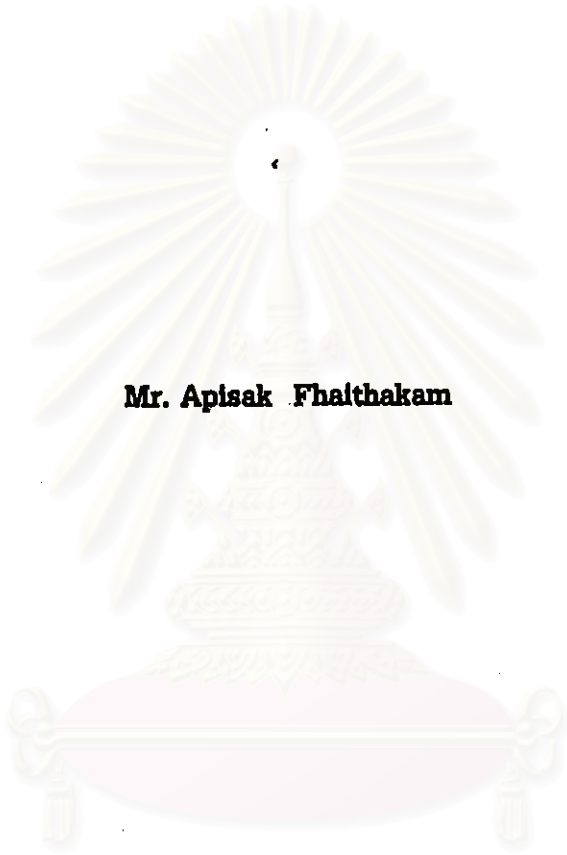
ปีการศึกษา 2542

ISBN 974-334-709-7

ลิขสิทธิ์ของ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

I 190536 17 23 ต.ค. 2545

**THE OPEN SPACE DEVELOPMENT GUIDELINES FOR
URBAN COMMUNITIES : A CASE STUDY OF KHONKAEN CITY**

Mr. Apisak Fhalthakam

สถาบันวิทยบริการ
**A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Urban and Regional Planning in Urban Planning**

Department of Urban and Regional Planning

Faculty of Architecture

Chulalongkorn University

Academic Year 1999

ISBN 974-334-709-7

หัวข้อวิทยานิพนธ์ แนวทางการพัฒนาพื้นที่ว่างสาธารณะสำหรับชุมชนเมือง : กรณีศึกษา เมืองขอนแก่น
โดย นายอภิศักดิ์ ไผ่ทองคำ
ภาควิชา การวางแผนภาคและเมือง
อาจารย์ที่ปรึกษา อาจารย์ขวัญสุวรรณ อติโพธิ

คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัยเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาการวางแผนภาคและเมืองมหาบัณฑิต

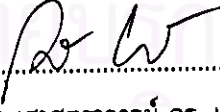
.....รักษาราชการแทน คณบดีคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์
(รองศาสตราจารย์ ดร.วิระ สัจกุล)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....ประธานกรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นพพันธ์ ตาปานนท์)

.....อาจารย์ที่ปรึกษา
(อาจารย์ ขวัญสุวรรณ อติโพธิ)

.....กรรมการ
(อาจารย์ ชัยชนะ แสงสว่าง)

.....กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. เศกสรรค์ ยงวณิชย์)

สถาบันวิทยนิพนธ์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

อภิศักดิ์ ไพบูลย์ : แนวทางการพัฒนาพื้นที่ว่างสาธารณะสำหรับชุมชนเมือง : กรณีศึกษา เมือง
ขอนแก่น (THE OPEN SPACE DEVELOPMENT GUIDELINES FOR URBAN COMMUNITIES :
A CASE STUDY OF KHONKAEN CITY) อ.ที่ปรึกษา : อ.ชวัญสรอง อติโพธิ ; 270 หน้า.
ISBN 974-334-709-7.

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ทราบถึง พัฒนาการทั้งทางด้านประวัติศาสตร์และกายภาพของ
ชุมชนเมืองขอนแก่น โดยเฉพาะระบบการใช้สอยพื้นที่ว่างในอดีต และความสัมพันธ์ระหว่างคนเมืองกับพื้นที่
ว่างสาธารณะในระดับชุมชน ย่าน และเมืองในปัจจุบัน ซึ่งได้วิเคราะห์ถึงศักยภาพ ข้อจำกัด รวมทั้งเสนอแนะ
แนวทางการพัฒนาการใช้ประโยชน์พื้นที่ว่างสาธารณะในระดับต่าง ๆ ให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตของคนเมือง
และทิศทางการพัฒนาเมืองในอนาคต

ผลการศึกษาพบว่า ชุมชนเมืองขอนแก่นมีการตั้งถิ่นฐานเป็นชุมชนมาตั้งแต่พุทธศตวรรษที่ 12-16 และ
ต่อมาชุมชนก็เลื่อมสลายลงไป จนมาถึงยุคตั้งเมืองในปี 2340 โดยท้าวเพี้ยเมืองแพน จุดแรกของการตั้งเมือง
อยู่บริเวณชุมชนเมืองเก่า ติดกับบึงบอน เปลี่ยนชื่อเป็นบึงแก่นนครในสมัยจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ซึ่งมีบท
บาทสำคัญในการวางรากฐานการพัฒนาเมืองมาจนถึงปัจจุบัน ความสัมพันธ์ของคนกับพื้นที่ว่างสาธารณะ
เป็นปรากฏการณ์ทางสังคมของคนกับสภาพแวดล้อมภายใต้ชุดของพื้นที่ว่างในแต่ละระดับ อันได้แก่ ระดับ
ชุมชน ย่าน และเมือง ในอดีตมีการจัดพื้นที่ว่างสาธารณะเพื่อจัดงานประจําทุกปีจนมีชื่อว่า "สวนสนุก" และ
หลังจากปี พ.ศ. 2475 ได้มีการเปิดพื้นที่สาธารณะบริเวณศาลหลักเมือง และในปัจจุบันมีพื้นที่ว่างสาธารณะ
เกิดขึ้นเพื่อรองรับความต้องการใช้พื้นที่ของคนอย่างหลากหลาย เช่น สวนสาธารณะ พื้นที่ริมน้ำ สถานที่ราชการ
ถนนและทางเท้า รวมทั้งพื้นที่ของเอกชนบางแห่ง ซึ่งพื้นที่แต่ละบริเวณมีศักยภาพและข้อจำกัดต่าง
ต่างกันไป ดังนั้นแนวทางการพัฒนาพื้นที่ว่างสาธารณะสำหรับชุมชนเมือง จึงต้องให้ความสำคัญกับความ
เหมาะสมของที่ตั้ง กับการใช้ประโยชน์ของคนเมือง และที่สำคัญต้องคำนึงถึงการเกิดขึ้นและการเชื่อมโยงกับ
อดีต เพื่อให้เกิดพื้นที่ว่างสาธารณะที่มีคุณภาพ ตอบสนองการใช้สอยอย่างคุ้มค่า อีกทั้งเป็นการต่อยอดคุณค่า
ความหมาย ความทรงจำลงบนพื้นที่นั้นด้วย

ภาควิชา.....การวางแผนภาคและเมือง.....
สาขาวิชา.....การวางผังเมือง.....
ปีการศึกษา.....2542.....

ลายมือชื่อผู้ผลิต.....
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษารวม.....

3972374225 : MAJOR URBAN PLANNING

KEY WORD : DEVELOPMENT GUIDELINES/ PUBLIC OPEN SPACE/ URBAN COMMUNITIES

AFISAK PHAITHAKAM : THE OPEN SPACE DEVELOPMENT GUIDELINES FOR FOR URBAN COMMUNITIES : A CASE STUDY OF KHONKAEN CITY.

THESIS ADVISOR : MR. KWANSUANG ATIBODHI. 270 PP.

ISBN 974-334-709-7

The objectives of this study were to learn about the historical and physical aspect of Khon Kaen urban communities, especially the usage system of open space from the past and relationships between urban dwellers and public open space at community, district and town levels in the present with analysis of potential, limitation including proposal for the development guidelines for public open space at different levels in accordance with urban life and with future urban development directions.

The finding : Khon Kaen urban community settlement originated during the 12th-16th centuries of Buddhist Era, then declined till the town establishment in B.E. 2340 by Thao Phia Muang Phan. The original site was at the old town communities, close to Bung Bon, given a new name "Bung Kaen Nakhon" in the government of field Marshal Sarit Thanarat, who has a major role in urban development ever since. People's relationships with public open space have been their social phenomenon with open-space environment at every level: community, district and town. In the past, called "Suan Sanuk" (Amusement Park). After B.E. 2475, there was a preparation for public open space at the Town Pillar. At present, the similar public open space is implemented to meet a variety of people's needs: public parks, embankment areas, government areas, streets and footpaths including some private areas - each area has different potential and limitation. Therefore, the development guidelines for public open space for urban communities are given importance in the suitability of locations with the urban dwellers' use of public open space. More significantly, the present existence should connect with the past for quality public open space to correspond highly with the use, besides focusing value, meaning and memory on that space.

ภาควิชา..... การวางแผนภาคและเมือง
สาขาวิชา..... การวางผังเมือง
ปีการศึกษา..... 2542

ลายมือชื่อผู้ผลิต.....
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม.....

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลงได้ด้วยความช่วยเหลืออนุเคราะห์จากบุคคลหลายฝ่าย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง อาจารย์ขวัญสุวรรณ อติโพธิ อาจารย์ที่ปรึกษา ผู้ให้คำแนะนำในการศึกษาตลอดมา รวมทั้งผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นพพันธ์ ตาปานนท์ ประธานกรรมการสอบ อาจารย์ชัยชนะ แสงสว่าง กรรมการสอบ และ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เศกสรรค์ ยงวณิชย์ กรรมการสอบจากมหาวิทยาลัยขอนแก่น ที่ได้กรุณาใช้เวลาให้ข้อคิดเห็นและคำแนะนำที่เป็นประโยชน์ต่อการศึกษา

ขอขอบคุณเพื่อน ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เกียง ปริดา และน้องหนึ่ง ที่ช่วยประสานงานการลงทะเบียนระหว่างที่ผู้ศึกษาอยู่ต่างจังหวัด รวมทั้งคุณท่านทั้งหลาย ได้แก่ ท่านเมณ ท่านหมึก ท่านแย้ม และคุณดิง ที่ได้ช่วยเหลือแลกเปลี่ยน และเฝ้าถามให้กำลังใจตลอดมา และขอขอบคุณ อ.แก้วตา จันทรานุสรณ์ ที่ได้ข้อมูลเรื่องการใช้พื้นที่ของไทย และขอขอบคุณหน่วยงานราชการและบุคคลที่เกี่ยวข้องหลายฝ่ายที่ให้ความช่วยเหลือในด้านข้อมูลต่างๆ โดยเฉพาะเทศบาลนครขอนแก่น จึงขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้ด้วย

ที่สำคัญที่สุดขอกราบบูชาพระคุณ พ่อ แม่ ผู้ให้กำเนิดและ สนับสนุนการศึกษา และให้กำลังใจมาโดยตลอด รวมทั้งพี่ ๆ น้อง ๆ ทุกคนที่ช่วยให้กำลังใจ จนสำเร็จการศึกษาในครั้งนี้

อภิศักดิ์ ไผทาคำ

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ญ
สารบัญภาพ.....	ฉ
สารบัญแผนที่.....	ง

มทที่

1 บทนำ.....	1
1.1 ความเป็นมาของการศึกษา.....	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา.....	2
1.3 ขอบเขตของการศึกษา.....	2
1.4 วิธีดำเนินการศึกษา.....	3
1.5 ข้อจำกัดของการศึกษา.....	3
1.6 ภาพรวมขั้นตอนโครงสร้างวิทยานิพนธ์.....	4
1.7 คำจำกัดความที่ใช้ในการศึกษา.....	5
1.8 แหล่งที่มาของข้อมูล.....	6
1.9 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	6
2 แนวความคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง.....	7
2.1 แนวความคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง.....	7
2.1.1 ทฤษฎีผังโครงสร้างของเมือง.....	7
- ทฤษฎีวงแหวนร่วม (Concentric Theory)	8
- ทฤษฎีแบ่งส่วน (Sector Theory)	10
- ทฤษฎีหลายศูนย์กลาง (Multiple Nuclei Theory).....	12
2.1.2 ทฤษฎีหลักเพื่อสร้างความเข้าใจพื้นที่ว่าง.....	14
- ทฤษฎีภาพและพื้น (Figure and Ground Theory).....	14
- ทฤษฎีการเชื่อมโยง (Linkage Theory).....	15
- ทฤษฎีความสำคัญของสถานที่ (Place Theory).....	16

2.1.3	แนวคิดเรื่อง Urban Form.....	18
2.1.4	แนวคิดเรื่อง Urban Mass.....	19
2.2	แนวความคิดเกี่ยวกับพื้นที่ว่างสาธารณะ.....	21
2.2.1	ความหมายของพื้นที่ว่างสาธารณะ	21
2.2.2	ลักษณะของพื้นที่ว่างสาธารณะในชุมชนเมือง.....	22
2.2.3	ความเป็นมาของพื้นที่ว่างสาธารณะในชุมชนเมือง.....	23
2.2.4	ความสำคัญของพื้นที่ว่างสาธารณะในชุมชนเมือง.....	30
2.2.5	ลักษณะของพื้นที่ว่างที่มีคุณภาพของชาวเมือง	31
2.3	ประสบการณ์การพัฒนาและการใช้ประโยชน์พื้นที่ว่างสาธารณะในเมือง.....	32
2.3.1	การพัฒนาและการใช้ประโยชน์พื้นที่ว่างในต่างประเทศ.....	32
2.3.2	การพัฒนาและการใช้ประโยชน์พื้นที่ว่างในประเทศไทย.....	33
2.4	นโยบาย รื้อกฎหมาย และอุปสรรคปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาพื้นที่ว่าง	41
2.4.1	ระดับประเทศ	41
2.4.2	ระดับเมือง	44
2.4.3	ปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาพื้นที่ว่างในประเทศไทย.....	48
3.	พัฒนาการของชุมชนเมืองขอนแก่น.....	50
3.1	ยุคโบราณ	50
3.2	ยุคตั้งเมือง (พ.ศ. 2340 - 2474)	53
3.3	ยุคเปลี่ยนแปลงการปกครอง (พ.ศ. 2476 - 2503)	68
3.4	ยุคพัฒนาเมืองตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 1-6 (พ.ศ. 2504-2534)....	80
4.	สภาพทั่วไปของจังหวัดขอนแก่นและชุมชนเมืองขอนแก่น.....	91
4.1	สภาพทั่วไปของจังหวัดขอนแก่น.....	91
4.1.1	สภาพทางกายภาพ.....	91
4.1.2	สภาพทางเศรษฐกิจ.....	94
4.1.3	สภาพทางสังคม-วัฒนธรรม.....	97
4.1.4	สาธารณูปโภค และสาธารณูปการ.....	98

	หน้า
4.2 สภาพทั่วไปของชุมชนเมืองขอนแก่น.....	104
4.2.1 สภาพทางกายภาพ.....	104
4.2.2 สภาพทางเศรษฐกิจ.....	108
4.2.3 สภาพทางสังคมและประชากร.....	109
4.2.4 การเปลี่ยนแปลงสภาพการใช้ประโยชน์พื้นที่ว่าง.....	112
4.2.5 บทสรุปชุมชนเมืองขอนแก่นกับการก่อเกิดเป็น ชุมชน ย่าน และเมือง.....	116
5. พื้นที่ว่างสาธารณะในระดับชุมชนเมืองขอนแก่น	120
5.1 การจำแนกส่วนของเมือง.....	120
5.1.1 ส่วนของเมืองบริเวณ "ชุมชนโบราณ"	125
5.1.2 ส่วนของเมืองบริเวณ "ชุมชนดั้งเดิม"	128
5.1.3 ส่วนของเมืองบริเวณ "ย่านธุรกิจกลางเมือง".....	130
5.1.4 ส่วนของเมืองบริเวณ "ศูนย์ราชการ"	132
5.2 การจำแนกพื้นที่ว่างตามระดับ.....	134
5.3 พื้นที่ว่างสาธารณะของเมืองกับระบบพื้นที่ว่างในด้านต่าง ๆ.....	141
5.3.1 พื้นที่ว่างสาธารณะ "ระดับเมือง".....	141
5.3.2 พื้นที่ว่างสาธารณะ "ระดับส่วนเมือง".....	168
5.3.3 พื้นที่ว่างสาธารณะ "ระดับย่าน/ชุมชน".....	207
5.4 ข้อสรุปจากการศึกษา.....	238
6. แนวทางการพัฒนาการใช้ประโยชน์พื้นที่ว่างสาธารณะเมืองขอนแก่น.....	245
6.1 แนวทางการพัฒนาการใช้ประโยชน์พื้นที่ว่างสาธารณะในชุมชนที่ศึกษา	245
6.2 ข้อเสนอแนะ	252
6.2.1 ข้อเสนอแนะต่อการจัดเตรียมพื้นที่ว่างสาธารณะ "ระดับเมือง".....	252
6.2.2 ข้อเสนอแนะต่อการพัฒนาในพื้นที่ว่างสาธารณะที่ไวต่อการเปลี่ยนแปลง.....	254
รายการอ้างอิง.....	261
ภาคผนวก.....	263
ภาคผนวก ก.....	263
ภาคผนวก ข.....	267
ประวัติผู้เขียน	263

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 3.1 แสดงการใช้ที่ดินในเขตเทศบาลเมืองขอนแก่น ปี 2503.....	73
ตารางที่ 3.2 เปรียบเทียบประเภทการใช้ที่ดินในเขตเทศบาลเมืองขอนแก่น (2518-2529).....	85
ตารางที่ 4.1 การใช้ที่ดินในจังหวัดขอนแก่น ปี 2514, 2524 และ 2534.....	94
ตารางที่ 4.2 มูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมในจังหวัดขอนแก่น ตามราคาคงที่ ปี 2535.....	96
ตารางที่ 4.3 การใช้ที่ดินในเขตผังเมืองรวมจังหวัดขอนแก่น.....	104
ตารางที่ 4.4 แสดงสถิติเกี่ยวกับประชากรในชุมชนเมืองขอนแก่น.....	110
ตารางที่ 4.5 อัตราการเกิด-การตาย และการเพิ่มของประชากรในชุมชนเมืองขอนแก่น.....	111
ตารางที่ 4.6 แสดงการคาดการณ์ประชากรในเขตเทศบาลนครขอนแก่นในอีก 10 ปี	112
ตารางที่ 5.1 แสดงระดับกับประเภทของพื้นที่ว่างในเมืองขอนแก่น.....	137
ตารางที่ 5.2 แสดงพื้นที่ว่างระดับเมืองกับประเภทและลักษณะทางกายภาพ.....	138
ตารางที่ 5.3 แสดงพื้นที่ว่างในแต่ละส่วนเมืองกับประเภทและลักษณะทางกายภาพ.....	139
ตารางที่ 5.4 แสดงพื้นที่ว่างระดับย่าน/ชุมชนกับประเภทและลักษณะทางกายภาพ.....	140
ตารางที่ 5.5 แสดงความสัมพันธ์ของประชากรกับการใช้ประโยชน์พื้นที่ว่างสาธารณะ "ระดับเมือง".....	141
ตารางที่ 5.6 แสดงความสัมพันธ์ของคนเมืองกับการใช้ประโยชน์พื้นที่ว่างสาธารณะระดับเมือง บริเวณ "พื้นที่ริมน้ำ".....	162
ตารางที่ 5.7 แสดงความสัมพันธ์ของคนเมืองกับการใช้ประโยชน์พื้นที่ว่างสาธารณะระดับเมือง บริเวณ "สนามกีฬา".....	159
ตารางที่ 5.8 แสดงความสัมพันธ์ของคนเมืองกับการใช้ประโยชน์พื้นที่ว่างสาธารณะระดับเมือง บริเวณ "พื้นที่สาธารณะเอกชน".....	163
ตารางที่ 5.9 แสดงความสัมพันธ์ของประชากรกับการใช้ประโยชน์พื้นที่ว่างสาธารณะ "ระดับส่วนเมือง".....	168
ตารางที่ 5.10 แสดงความสัมพันธ์ของคนเมืองกับการใช้ประโยชน์พื้นที่ว่างสาธารณะระดับส่วนเมือง บริเวณ "สถานที่ราชการ".....	171
ตารางที่ 5.11 แสดงความสัมพันธ์ของคนเมืองกับการใช้ประโยชน์พื้นที่ว่างสาธารณะระดับส่วนเมือง บริเวณ "อาคารสาธารณะเอกชน".....	184
ตารางที่ 5.12 แสดงความสัมพันธ์ของคนเมืองกับการใช้ประโยชน์พื้นที่ว่างสาธารณะระดับส่วนเมือง บริเวณ "สวนสาธารณะ".....	196
ตารางที่ 5.13 แสดงความสัมพันธ์ของประชากรกับการใช้ประโยชน์พื้นที่ว่างสาธารณะ "ระดับย่าน/ชุมชน".....	207
ตารางที่ 5.14 แสดงความสัมพันธ์ของคนเมืองกับการใช้ประโยชน์พื้นที่ว่างสาธารณะระดับย่าน/ชุมชน บริเวณ "ชุมชน".....	233
ตารางที่ 5.15 แสดงความสัมพันธ์ของพื้นที่ว่างกับระบบการใช้สอยพื้นที่ว่าง (Spatial System)	241
ตารางที่ 5.16 แสดงความสัมพันธ์ของพื้นที่ว่างกับระบบโครงสร้างของพื้นที่ว่าง (Structure System)	242
ตารางที่ 5.17 แสดงความสัมพันธ์ของพื้นที่ว่างกับระบบส่วนปิดล้อมพื้นที่ว่าง (Enclosure System)	243
ตารางที่ 5.18 แสดงความสัมพันธ์ของพื้นที่ว่างกับระบบการสัญจรเข้าสู่พื้นที่ว่าง (Circulation System)	244

สารบัญภาพ

หน้า

ภาพประกอบที่ 2.1	ทฤษฎีผังโครงสร้างของเมือง.....	8
ภาพประกอบที่ 2.2	ผังแสดง Figure และ Ground ของกรุงโรม ในประเทศประเทศอิตาลี.....	14
ภาพประกอบที่ 2.3	ปรากฏการณ์โครงสร้างของเมืองระหว่างพื้นที่ว่างกับ Urban Mass.....	15
ภาพประกอบที่ 2.4	รูปแบบการเชื่อมโยงของ Urban Form.....	16
ภาพประกอบที่ 2.5	ผังแสดง The Circus และ Royal Cresocent ในเมือง Bath ประเทศอังกฤษ.....	17
ภาพประกอบที่ 2.6	การเชื่อมโยงของทฤษฎีหลัก 3 ทฤษฎี.....	18
ภาพประกอบที่ 2.7	รูปแบบส่วนของเมืองที่เป็นลักษณะ Route Pattern.....	19
ภาพประกอบที่ 2.8	ความเป็นกลุ่มก้อนของ Mass.....	20
ภาพประกอบที่ 2.9	พื้นผิวของ Mass.....	20
ภาพประกอบที่ 2.10	Mass ของอาคารบริเวณสวนลุมพินี.....	20
ภาพประกอบที่ 3.1	ใบตราตั้งเมืองขอนแก่น.....	57
ภาพประกอบที่ 3.2	การเดินทางออกมทัวเมืองทางภาคอีสาน.....	59
ภาพประกอบที่ 3.3	การก่อสร้างทางรถไฟสายกรุงเทพฯ-นครราชสีมา เชื่อมกับขอนแก่นในปี 2475.....	62
ภาพประกอบที่ 3.4	ศาลากลางจังหวัดหลังแรก เมื่อ พ.ศ. 2451.....	63
ภาพประกอบที่ 3.5	พิธีเปิดสถานีรถไฟจังหวัดขอนแก่นอย่างเป็นทางการ.....	68
ภาพประกอบที่ 3.6	รถไฟวิ่งเข้าสู่ตัวเมืองขอนแก่น.....	69
ภาพประกอบที่ 3.7	ศาลากลางจังหวัดขอนแก่น เมื่อ พ.ศ. 2481.....	70
ภาพประกอบที่ 3.8	ถนนกลางเมืองขอนแก่น ปี 2471.....	71
ภาพประกอบที่ 3.9	ภาพถ่ายทางอากาศเมืองขอนแก่น ปี 2497.....	71
ภาพประกอบที่ 5.1	ภาพมุมสูงการแบ่งส่วนของเมืองโดยการรู้จัก.....	124
ภาพประกอบที่ 5.2	บรรยากาศ (Atmosphere) พื้นที่ว่างบริเวณริมฝั่งแก่นนคร.....	145
ภาพประกอบที่ 5.3	บรรยากาศ (Atmosphere) พื้นที่ว่างบริเวณริมฝั่งทุ่งสร้าง.....	149
ภาพประกอบที่ 5.4	บรรยากาศ (Atmosphere) พื้นที่ว่างบริเวณสนามกีฬาจังหวัดขอนแก่น.....	157
ภาพประกอบที่ 5.5	บรรยากาศ (Atmosphere) พื้นที่ว่างบริเวณหน้าห้างเซนโทซ่า.....	165
ภาพประกอบที่ 5.6	บรรยากาศ (Atmosphere) พื้นที่ว่างบริเวณหน้าอาคารกาญจนาภิเษก มหาวิทยาลัยขอนแก่น.....	173
ภาพประกอบที่ 5.7	บรรยากาศ (Atmosphere) พื้นที่ว่างบริเวณหน้าสถานีรถไฟจังหวัดขอนแก่น.....	179
ภาพประกอบที่ 5.8	บรรยากาศ (Atmosphere) พื้นที่ว่างบริเวณหน้าห้างสรรพสินค้าแพร่พลาซ่า.....	186
ภาพประกอบที่ 5.9	บรรยากาศ (Atmosphere) พื้นที่ว่างบริเวณศาลหลักเมืองขอนแก่น.....	191
ภาพประกอบที่ 5.10	บรรยากาศ (Atmosphere) พื้นที่ว่างบริเวณหน้าพิพิธภัณฑ์จังหวัดขอนแก่น.....	198
ภาพประกอบที่ 5.11	บรรยากาศ (Atmosphere) พื้นที่ว่างบริเวณ สวนรัชดานุสรณ์.....	205
ภาพประกอบที่ 5.12	บรรยากาศ (Atmosphere) พื้นที่ว่างบริเวณชุมชนสิริฐาน.....	211

ภาพประกอบที่ 5.13	บรรยากาศ (Atmosphere) พื้นที่ว่างบริเวณชุมชนเมืองเก่า.....	216
ภาพประกอบที่ 5.14	บรรยากาศ (Atmosphere) พื้นที่ว่างบริเวณหมู่บ้านพินาศ.....	221
ภาพประกอบที่ 5.15	บรรยากาศ (Atmosphere) พื้นที่ว่างบริเวณชุมชนกลางเมือง.....	226
ภาพประกอบที่ 5.16	บรรยากาศ (Atmosphere) พื้นที่ว่างบริเวณชุมชนแออัดเทพารักษ์.....	231
ภาพประกอบที่ 6.1	ภาพความสำคัญของพื้นที่บริเวณถนนกลางเมือง.....	255
ภาพประกอบที่ 6.2	ภาพความสำคัญของพื้นที่บริเวณห้างเซ็นทรัล.....	256
ภาพประกอบที่ 6.3	ลักษณะเด่นของพื้นที่ที่แสดงถึงรากเหง้าทางวัฒนธรรม.....	257
ภาพประกอบที่ 6.4	ลักษณะเด่นของพื้นที่ที่แสดงถึงรูปแบบการถ่ายภาพ.....	258

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญแนบที่

หน้า

แนบที่ 3.1	ที่ตั้งของชุมชนโบราณ.....	52
แนบที่ 3.2	เมืองในภาคอีสานที่สร้างโดย "กลุ่มจารัยแก้ว".....	55
แนบที่ 3.3	Built up Area ยุคตั้งเมือง (พ.ศ. 2340-2474).....	64
แนบที่ 3.4	ชุมชนและย่าน ยุคตั้งเมือง (พ.ศ. 2340-2474).....	65
แนบที่ 3.5	การใช้ที่ดิน ยุคตั้งเมือง (พ.ศ. 2340-2474).....	66
แนบที่ 3.6	Built up Area ยุคเปลี่ยนแปลงการปกครอง (พ.ศ. 2475-2503)	72
แนบที่ 3.7	พื้นที่ว่างสาธารณะที่เกิดขึ้นในยุคเปลี่ยนแปลงการปกครอง (พ.ศ. 2475-2503).....	76
แนบที่ 3.8	การเปลี่ยนแปลงสภาพกายภาพในยุคเปลี่ยนแปลงการปกครอง (พ.ศ. 2475-2503).....	77
แนบที่ 3.9	ชุมชน และย่านที่เกิดขึ้นใหม่ในยุคเปลี่ยนแปลงการปกครอง (พ.ศ. 2475-2503).....	79
แนบที่ 3.10	Built up Area ยุคพัฒนาเมืองตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 1-6 (พ.ศ. 2504-2534).....	84
แนบที่ 3.11	พื้นที่ว่างที่เกิดขึ้นใหม่ในยุคพัฒนาเมืองตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 1-6 (พ.ศ. 2504-2534).....	87
แนบที่ 3.12	ชุมชนและย่านที่เกิดขึ้นใหม่ในยุคพัฒนาเมืองตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 1-6 (พ.ศ. 2504-2534).....	89
แนบที่ 4.1	ที่ตั้งจังหวัด และอำเภอ ในจังหวัดขอนแก่น.....	92
แนบที่ 4.2	โครงข่ายเส้นทางคมนาคม จังหวัดขอนแก่น.....	101
แนบที่ 4.3	โครงข่ายถนน พร้อมระยะทางในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ.....	102
แนบที่ 4.4	Built up Area ชุมชนเมืองขอนแก่น ปี 2541.....	105
แนบที่ 4.5	ผังเมืองรวม จังหวัดขอนแก่น ปี 2532 (ฉบับปรับปรุงครั้งที่ 2).....	106
แนบที่ 4.6	พื้นที่ว่างสาธารณะที่เกิดขึ้นใหม่ในยุคปัจจุบัน (พ.ศ. 2535-ปัจจุบัน)	113
แนบที่ 4.7	ชุมชนและย่านที่เกิดขึ้นใหม่ ยุคปัจจุบัน (พ.ศ. 2535-ปัจจุบัน)	115
แนบที่ 5.1	การจำแนกส่วนของเมืองขอนแก่น.....	123
แนบที่ 5.2	ภาพถ่ายทางอากาศปี 2519 ส่วนของเมืองบริเวณชุมชนโบราณเสีฐาน.....	127
แนบที่ 5.3	ภาพถ่ายทางอากาศปี 2519 ส่วนของเมืองบริเวณชุมชนดั้งเดิม.....	129
แนบที่ 5.4	ภาพถ่ายทางอากาศปี 2519 ส่วนของเมืองบริเวณย่านธุรกิจกลางเมือง.....	131
แนบที่ 5.5	ภาพถ่ายทางอากาศปี 2519 ส่วนของเมืองบริเวณศูนย์ราชการ	133
แนบที่ 5.6	ระบบการสัญจรเข้าสู่พื้นที่ว่างบริเวณ "ริมฝั่งแก่นนคร"	144
แนบที่ 5.7	อาคาร สิ่งปลูกสร้าง และพื้นที่ว่างบริเวณ ริมฝั่งแก่นนคร.....	146
แนบที่ 5.8	ระบบการสัญจรเข้าสู่พื้นที่ว่างบริเวณ "ริมฝั่งทุ่งสร้าง".....	148
แนบที่ 5.9	อาคาร สิ่งปลูกสร้าง และพื้นที่ว่างบริเวณริมฝั่งทุ่งสร้าง.....	150
แนบที่ 5.10	ระบบการสัญจรเข้าสู่พื้นที่ว่างบริเวณ "สนามกีฬาจังหวัดขอนแก่น"	156

แผนที่ 5.11 อาคาร สิ่งปลูกสร้าง และพื้นที่ว่างบริเวณ สนามกีฬาจังหวัดขอนแก่น.....	158
แผนที่ 5.12 ระบบการสัญจรเข้าสู่พื้นที่ว่างบริเวณ “หน้าห้างเซนโตะ”.....	164
แผนที่ 5.13 อาคาร สิ่งปลูกสร้าง และพื้นที่ว่างบริเวณ หน้าห้างสรรพสินค้าเซนโตะ.....	166
แผนที่ 5.14 ระบบการสัญจรเข้าสู่พื้นที่ว่างบริเวณ “หน้าอาคารกาญจนาภิเษก มหาวิทยาลัยขอนแก่น”	172
แผนที่ 5.15 อาคาร สิ่งปลูกสร้าง และพื้นที่ว่างบริเวณ ศูนย์ประชุมเอนกประสงค์กาญจนาภิเษก.....	174
แผนที่ 5.16 ระบบการสัญจรเข้าสู่พื้นที่ว่างบริเวณ “หน้าสถานีรถไฟจังหวัดขอนแก่น”.....	178
แผนที่ 5.17 อาคาร สิ่งปลูกสร้าง และพื้นที่ว่างบริเวณ หน้าสถานีรถไฟจังหวัดขอนแก่น.....	180
แผนที่ 5.18 ระบบการสัญจรเข้าสู่พื้นที่ว่างบริเวณ “หน้าห้างสรรพสินค้าเฟิร์พลาซ่า”.....	185
แผนที่ 5.19 อาคาร สิ่งปลูกสร้าง และพื้นที่ว่างบริเวณ หน้าห้างสรรพสินค้าเฟิร์พลาซ่า.....	187
แผนที่ 5.20 ระบบการสัญจรเข้าสู่พื้นที่ว่างบริเวณ “ศาลหลักเมืองขอนแก่น”	190
แผนที่ 5.21 อาคาร สิ่งปลูกสร้าง และพื้นที่ว่างบริเวณ บริเวณศาลหลักเมืองขอนแก่น	192
แผนที่ 5.22 ระบบการสัญจรเข้าสู่พื้นที่ว่างบริเวณ “หน้าพิพิธภัณฑ์จังหวัดขอนแก่น”	197
แผนที่ 5.23 อาคาร สิ่งปลูกสร้าง และพื้นที่ว่างบริเวณพิพิธภัณฑ์จังหวัดขอนแก่น.....	199
แผนที่ 5.24 ระบบการสัญจรเข้าสู่พื้นที่ว่างบริเวณ “สวนรัชดาอนุสรณ์”	204
แผนที่ 5.25 อาคาร สิ่งปลูกสร้าง และพื้นที่ว่างบริเวณสวนรัชดาอนุสรณ์.....	206
แผนที่ 5.26 ระบบการสัญจรเข้าสู่พื้นที่ว่างบริเวณ “ชุมชนสีฐาน”.....	210
แผนที่ 5.27 อาคาร สิ่งปลูกสร้าง และพื้นที่ว่างบริเวณ ชุมชนสีฐาน.....	212
แผนที่ 5.28 ระบบการสัญจรเข้าสู่พื้นที่ว่างบริเวณ “ชุมชนเมืองเก่า”.....	215
แผนที่ 5.29 อาคาร สิ่งปลูกสร้าง และพื้นที่ว่างบริเวณ ชุมชนเมืองเก่า	217
แผนที่ 5.30 ระบบการสัญจรเข้าสู่พื้นที่ว่างบริเวณ “หมู่บ้านพินานชล”.....	220
แผนที่ 5.31 อาคาร สิ่งปลูกสร้าง และพื้นที่ว่างบริเวณ หมู่บ้านพินานชล	222
แผนที่ 5.32 ระบบการสัญจรเข้าสู่พื้นที่ว่างบริเวณ “ชุมชนกลางเมือง”.....	225
แผนที่ 5.33 อาคาร สิ่งปลูกสร้าง และพื้นที่ว่างบริเวณ ชุมชนกลางเมือง	227
แผนที่ 5.34 ระบบการสัญจรเข้าสู่พื้นที่ว่างบริเวณ “ชุมชนแออัดเทพารักษ์”	230
แผนที่ 5.35 อาคาร สิ่งปลูกสร้าง และพื้นที่ว่างบริเวณ ชุมชนแออัดเทพารักษ์.....	232